

אז מה היה לנו על סדר יומנו...?

מרדכי מלען

קודם כל, אופן החישוב המוטעה ומטעה דרך קבע בכ- 3.2% לרעת הרפתן הישראלי. להוזה ידוע, בארה"ב מחשבים את מחיר החלב במונחים של \$/cwt (hundredweight) cwt. שווה למשקל 100 פאונד (lbs.); פאונד אחד שווה בדיוק ל-453.6 גרם, הווה אומר 100 פאונד הם 45.36 ק"ג או - ק"ג אחד שווה 2.2 פאונד ועוד כמה מאיות. חשבון זה מתחיל להיות מעניין ומהותי ברגע שמדובר במיליוני ליטרים, כי משקלו של ליטר חלב הוא 1.032 ק"ג, עם השפעה קלה של תכולת הרכיבים.

לפי כך, מחיר החלב הבסיסי בארה"ב 1997 בגובה \$/cwt 12.05 (ממוצע שנתי) יש לתרגמו ל-26.57 ק"ג/ליטר ובהמשך חישובנו להכפיל ב-1.032 ומגיעים ל-27.42 ליטר/ליטר. נניח איכר עם ייצור שנתי של חצי מיליון ליטר אצלנו היה מפסיד את "ההפרש הקטן" בין מחיר ק"ג למחיר ליטר כנהוג אצלנו - 500,000 x 0.85 = \$425. אולי זה לא סוף העולם, אבל לרוב יודעים מה לעשות עם סכום פעוט כזה.

ובעצם, למה דוקא להיצמד למחיר החלב בארה"ב לפי סיכום 1997, שהיה \$/cwt 12.05 בלבד, בעוד ששנה לפני כן היה \$/cwt 13.39, ובמונחים של ליטר (1032 גרם) שווה מחיר 30.46 \$/ליטר. ולמה לא לחשב לפי המחיר בארה"ב ממוצע ל-1998 המגיע לכדי \$/cwt 14.2, שהם 32.3 \$/ליטר. חוץ מזה, מחירי החלב בארה"ב נזילים מאד גם בין חודשים ועונות ולא רק לכיוון אחד - יש עליות ויש ירידות במחירים. רציתם שוק חופשי - הנהו. אגב כך נזכרתי, שגם ערך השקל ביחס לדולר לא כל כך יציב וזה כלל לא תורם לאמינות החישובים וההתחשבוניות, מי שלא יעשה אותם.

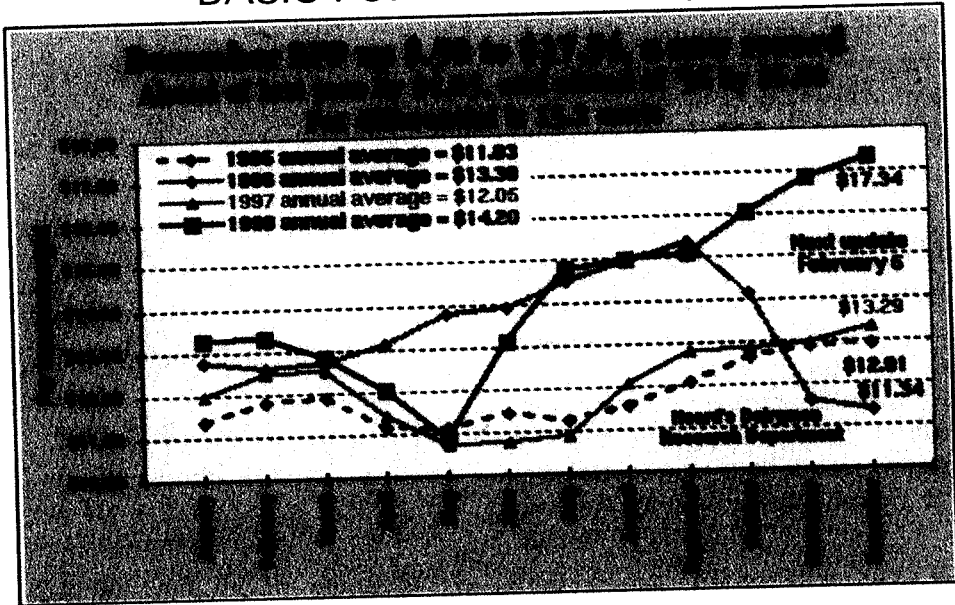
USDA, משרד החקלאות של ארה"ב מודיע את המחיר (BFP) ביום 5 של כל חודש ואם יום זה נופל על סוף השבוע שם, מודיעים על המחיר ביום ו' לפני כן. BFP החליף את גוסחת

השנה שחלפה ובמיוחד החודשים האחרונים היו עמוסי בעיות ואתגרים לכל העוסקים בענף החלב: אלה שמייצרים ואלה שמעבדים ומשווקים אותו; אלה המופקדים על ניהול המכסות ואלה הרוצים להגדיל חלקם בהן; אלה המנסים לשלוט ולהכוון את הכלכלה בכלל ואת כלכלת הענף בפרט, ואלה שייאלצו לאכול את התוצאות. עם כל ההצהרות בכל מסגרת שהיא, שגורל הענף ועתידו הם שמנחים את הרעיונות וההצעות האופרטיביות לטיפול בכל שלב ושלב לבעיותיו - קשה להשתחרר מן ההרגשה שלא תמיד לומדים את הנושאים לעומקם, ובודאי לא מסתמכים על נתונים מעודכנים מארצות חו"ל, להן נסיון רב ומקיף יותר מאשר לנו, ועושים בהם שימוש מושכל תוך היצמדות לעובדות.

בלי ספק, הנושאים העיקריים שהיו ועדיין יש לגביהם מחלוקות רבות הם: הרפורמה בענף - מכסות ייצור - המחלבות ומחיר רכיבי החלב - חשבון וכלכלת הענף לאור השינויים המתהווים והמוצעים.

אומרים, שהרפורמה המוצעת, כדי להכין את הענף ליתר תחרותיות עם יבוא חלב ומוצריו אם וכאשר השערים ייפתחו לרווחה ויבוטלו המכסים, ההטלים ועוד מגבלות - שרפורמה זאת מתכוונת להתאים את מחיר המטרה ככל האפשר למחיר החלב ליצרן בארצות חו"ל מתקדמות כמו ארה"ב ואירופה. על סמך כוונה זאת מתוכנן להקטין את מחיר המטרה ב-17 אג' ליטר ולהביאו ל-1.21 ש"ח/ליטר (לאחר שגם עלות ההובלה תוסר מן המחיר ליצרן ותעבור למחלבות). למה 1.21 ש"ח/ליטר? כי לפי חישובי האוצר, בארה"ב מחיר החלב ליצרן הוא רק 26 - 27 סנט/ליטר. האם נכון? לא כל כך ולא תמיד.

BASIC FORMULA PRICE (BFP)

Hoard's Dairyman Online - Basic Formula Price

החלב ליצרן בהתחשב בייעודו במקום עיבודו/ שיווקו. לשם הבהרה והשוואה נביא כאן את מחירי החלב ליצרן המשוקללים של כלל החלב שהגיע למחלבות בארה"ב - לפי רבעונים ושנים וס"ה - לעומת נוסחת ה-BFP. כאן מובא צילום של הטבלה במתכונת האמריקאית ובצדה החישובים שלנו, תירגום המונחים לעברית תוך היצמדות לשיטת החישוב העשרונית הנהוגה בישראל, כמו באירופה ורוב העולם.

אם כן, בסיכום השנתיים האחרונות - 1997, 1998 - ובתחזית ל-1999 מביא משרד החקלאות האמריקאי הגתונים הבאים (ראה גם הטבלה האנגלית בעמוד הבא):

המחיר שהיתה נהוגה על פי המצב במדינות מינסוטה-ויסקונסין עד 1995. היום, BFP מעיד על ערך החלב אותו משלמים מפעלים לעיבוד חלב בשתי המדינות הנ"ל עבור חלב דרגה III לתעשיית הגבינה. נוסחה ייחודית משמשת לעדכון המחיר לתעשייה של שתי מדינות אלה, תוך שיקלול הממוצע במחירי גבינה, חמאה ואבקת חלב רוה - מחושב ה-BFP אשר משמש לחישוב מחירם של סוגי חלב אחרים במסגרת התקנות הפדראליות לשיווק חלב.

לכן, אותו מחיר BFP איננו זהה עם מחיר החלב ששולם ליצרנים האמריקאיים בארצם החופשית, אלא משמש בסיס לחישוב מחירי

תחזית 1999	1998	1997	
9,135	9,195	9,258	ס"ה פרות חלב (אלפים)
7,952	7,763	7,673	תנובה ממוצעת לפרה (ק"ג)
72,621	71,397	71,034	ס"ה ייצור חלב (מיליון ק"ג)
			מחיר חלב, ממוצע משוקלל
32.19	34.81	30.35	לכל הייעודים (ליטר/ק)
28.32	31.85	27.41	BFP (ליטר/ק)

השער היציג של US\$ בסוף '96 = 3.54 ש"ח; בסוף '98 = 4.16 ש"ח; ממוצע מחושב '98 = 3.80 ש"ח.

מסקנות הקדמיות

* הרפורמה המדוברת בענף החלב ממשיכה להכות גלים, ופתאום מתחיל להסתבר לרבים, שנקודת המוצא הגשמית – כסף, הס מלהזכיר – הוצבה איפה שהוא בחלל הבלתי נודע, אם לנקוט לשון רכה ונקיה. על פי חישובינו הנסמכים על האבחנה בין משקל ונפח יוצא, שחישובי האוצר או מי שעסק בנושא, בנו תלי תילים על נתונים מוטים ומוטעים. ההפרש בין ליטר (מידת נפח) של חלב לעומת ק"ג (משקל) של אותו ליטר מסתכם בכ-32 גרם לטובת הליטר. התאמת מחיר החלב ליצרן בישראל לזה שבאררה"ב מחייבת הבאת מדידת כמות החלב לפי אותו קריטריון: או לפי משקל (ק"ג) – או לי נפח (ליטר). יש הבדל – אינני זוכר מתי למדתי זאת, אך התעדכנתי לאחרונה על פי ספרי לימוד מקובלים; ראה גם ב"פינת הלשון".

* שנית, אם רוצים להשוות בין המחיר ליצרן בארה"ב לזה אצלנו, מן הנכון להשתמש באותם מונחים. כלומר, יש להשוות המחיר המשוקלל לכל סוגי החלב (בלי הבדל ייעודם התעשייתי שיווקי כנהוג אצלנו). למחיר המקביל בארה"ב – שאיננו זהה ולא מבוטא במונח BFP שזה מחיר החלב לתעשיית הגבינה המשמש גם בסיס לחישוב דרגות עיבוד/שיווק אחרות (חמאה, חלב שתיה, גלידות וכדומה, אבקת חלב רזה). כל השוואה אחרת פוגעת באמינות תוצאותיה ומציבה סימני שאלה באשר לכוונות עורכי ההשוואה.

* כמו כן, עדיין נותרנו עם שורה של תהיות והשגות ביחס לגישות וניסוחים חד-משמעיים הנוגעים לעתיד הענף – גודל הרפתות בשני המגזרים; מיקום היחידות הגדולות החדשות והשפעתן על איכות הסביבה באזורי הארץ השונים וההשקעות הנדרשות; השלכות כלכליות וחברתיות חזיות, ועוד.

נמשיך להתייחס לנושאים שעל סדר יומנו – החברים מוזמנים לתרום מנסיונם והשקפותיהם.

1998

DAIRY FORECASTS

	1997				1998				1999				
	III	IV	Annual	I	II	III	IV	Annual	I	II	III	IV	Annual
Milk cows (thous.)	9,251	9,206	9,258	9,186	9,205	9,201	9,180	9,195	9,160	9,140	9,125	9,115	9,135
Milk per cow (pounds)	4,195	4,144	4,268	4,268	4,447	4,205	4,195	4,195	4,340	4,540	4,320	4,320	4,330
Milk production (bill. pounds)	38.8	38.2	156.6	39.2	40.9	38.7	38.5	157.4	39.8	41.5	39.5	39.4	160.1
Prices (dol/cwt)	12.63	14.53	13.34	14.60	13.73	15.37	17.35	15.25	15.25	12.90	12.80	14.10	13.70
All milk							-17.65	-15.35	-15.85	-13.80	-13.60	-15.10	-14.60
Basic Formula Price	11.91	13.03	12.05	13.13	12.00	14.95	15.70	13.95	12.65	11.30	11.55	12.50	12.00
							-16.00	-14.05	-13.25	-12.20	-12.55	-13.50	-12.90

בשנת 1998, מחיר החלב בארה"ב היה 34.81 סנט לליטר, שהם 132.28 אג' לליטר, לפי החישוב לעיל.
באותה שנה, המחיר הממוצע בישראל היה 135.75 אג' לליטר כולל הובלה, ללא דמי שירות למועצת החלב.